พุทธวิธีการสอนโดยผู้เรียนมีส่วนร่วม

ผศ.ดร.สิน งามประโคน
อาจารย์ประจำ คณะครุศาสตร์

บทนำ

การสอนคนนั้นถือว่าเป็นเรื่องที่ยากมาก เพราะคนนั้นมีหลายประเภทหลายความคิดการที่จะสอนให้พวกเขาเข้าใจหรือย่อมรับฟังผู้สอนแนะนำด้วยความสนใจ และอยากที่จะเรียนรู้ตามผู้สอนยิ่งยากมาก ด้วยเหตุนี้มีนักปราชญ์กล่าวว่า การสอนจึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ แต่พระบรมศาสดาทรงค้นพบวิธีการสอนที่ยอดในพระพุทธศาสนา โดยพระพุทธองค์ทรงพิจารณาดูอัธยาศัยของบุคคลแต่ละคนก่อนสอนด้วยพระญาณของพระองค์เสมอ พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้รู้ผู้ตื่นและผู้เบิกบาน ผู้ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง ทรงได้รับยกย่องว่าเป็นพระบรมศาสดา หรือพระบรมครู ที่ทรงสั่งสอนพุทธบริษัททั้ง ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา มิเพียงแต่เป็นครูของมนุษย์เท่านั้น เป็นครูของเทวดา ดังที่ปรากฏในภาษาบาลีว่า สตฺถา เทวมนุสฺสานำ แปลว่า พระศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย และมีคำเสริมพระคุณว่า อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ แปลว่า เป็นสารถี ฝึกคนได้ไม่มีใครยิ่งกว่า จากข้อความดังกล่าวส่อแสดงความหมายในตัวว่า ปราชญ์ และพุทธศาสนิกชนทั้งหลายเคารพบูชา และยกยองเทิดทูนพระพุทธองค์ในฐานะทรงเป็นนักการสอนที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ทรงมีพระปรีชาสามารถอย่างยอดเยี่ยมในการอบรมสั่งสอนและได้ทรงประสบความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสั่งสอนพุทธบริษัท๔ ด้วยดี หลักการสอนโดยให้ผู้เรียนหรือผู้ฟังมีส่วนร่วมพระพุทธองค์ทรงมีเทคนิควิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนหรือผู้ฟังเป็นสำคัญ ดังที่ปรากฏในพระสูตรต่าง ๆ ในพระไตรปิฎก ซึ่งจะขอนำหลักการสอนของพระพุทธองค์มาชี้ให้เห็นเป็นตัวอย่าง

๑. หลักการสอนของพระพุทธเจ้า

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต ๒๕๔๑, น.๓๓[๑]) ได้กล่าวในพุทธวิธี ในการสอนเกี่ยวกับหลักทั่วไปในการสอนของพระพุทธเจ้าดังต่อไปนี้

๑.๑ หลักการสอนเกี่ยวกับเนื้อหาหรือเรื่องที่สอนซึ่งสามารถแยกได้ คือ

๑) สอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่ายหรือรู้เห็นเข้าใจอยู่แล้ว ไปหาสิ่งที่เห็นเข้าใจได้ยาก หรือยังไม่รู้ไม่เห็นไม่เข้าใจ ตัวอย่างที่เห็นชัดคือ อริยสัจ ซึ่งทรงเริ่ม สอนจากความทุกข์ความเดือดร้อน ปัญหา

[๑] พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธวิธีในการสอน**, (กรุงเทพฯ สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๓๓.

ชีวิตที่คนมองเห็นและประสบอยู่โดยธรรมดา รู้เห็นประจักษ์กันอยู่ทุกคนแล้ว ต่อจากนั้นจึงสาวหาเหตุที่ยากลึกซึ้งและหาทางแก้ไขต่อไป

๒) สอนเนื้อเรื่องที่ลุ่มลึกยากลงไปตามลำดับชั้น และความต่อเนื่องกันเป็นสายลงไป

๓) ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงได้ก็สอนด้วยความจริงให้ผู้เรียนได้ดูได้เห็นได้ฟังเองอย่างที่เรียกว่าประสบการณ์ตรง

๔) สอนตรงเนื้อหา ตรงเรื่อง คุมอยู่ในเรื่อง มีจุดไม่วกวนไม่ไขว้เขว ไม่ออกนอกเรื่องโดยไม่มีอะไรเกี่ยวข้องในเนื้อหา

๕) สอนมีเหตุผล ตรองตามเห็นจริงได้

๖) สอนเท่าที่จำเป็นพอดีสำหรับให้เกิดความเข้าใจให้การเรียนรู้ได้ผล ไม่ใช่สอนเท่าที่ตนรู้ หรือสอนแสดงภูมิว่าผู้สอนมีความรู้มาก ฯลฯ

๗) สอนสิ่งที่มีความหมายควรที่เขาจะเรียนรู้และเข้าใจเป็นประโยชน์แก่ตัวเขาเอง ฯลฯ

๑.๒ หลักการสอนเกี่ยวกับตัวผู้เรียนของพระพุทธเจ้ามีดังนี้

๑) พุทธองค์จะทรงสอนใครทรงดูบุคคลผู้รับการสอน หรือผู้เรียนก่อนว่าบุคคลนั้น เป็นคนประเภทใดทรงสอนให้สอดคล้องกับจริตคนนั้น และคำนึงถึงพื้นความรู้ความเข้าใจ ความพร้อมแค่ไหน และควรจะสอนอะไร แค่ไหน

๒) ปรับวิธีสอนให้เหมาะกับบุคคล ดูความพร้อมของผู้เรียน

๓) คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและความพร้อมความสุกงอม

๔) สอนโดยให้ผู้เรียนลงมือทำด้วยตนเอง

๕) การสอนดำเนินไปในรูปที่ให้รู้สึกว่าผู้เรียนกับผู้สอนมีบทบาทร่วมกันในการแสวงหาความจริง

๖) เอาใจใส่บุคคลที่ควรได้รับความสนใจพิเศษเป็นราย ๆ ไป ตามควรแก่กาละเทศะและเหตุการณ์

๗) ช่วยเหลือเอาใจใส่คนที่มีปมด้อย ที่มีปัญหา

๑.๓ หลักการสอนเกี่ยวกับตัวการสอนของพระพุทธเจ้า คือ

๑) สร้างความสนใจในการสอนคนนั้น และนำเข้าสู่เนื้อหาได้

๒) สร้างบรรยากาศในการสอนให้ปลอดโปร่งเพลิดเพลินไม่ให้ตึงเครียด ไม่ให้เกิดความอึดอัดใจและให้เกียรติแก่ผู้เรียนให้เขามีความภูมิใจในตัว

๓) สอนมุ่งเนื้อหา มุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่สอนเป็นสำคัญ ไม่กระทบตนและผู้อื่น

๔) สอนโดยเคารพ คือ ตั้งใจสอน ทำจริงด้วยความรู้สึกว่าเป็นสิ่งมีค่า มองเห็นความสำคัญของผู้เรียน

๕) ใช้ภาษาสุภาพ นุ่มนวล ไม่หยาบคาย ชวนให้สบายใจ เจ้าใจง่าย

๒. ศิลปะพุทธวิธีการสอน ๔ อย่าง ดังนี้

๑) สันทัสสนา คือ อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้งเหมือนจูงมือไปดูเห็นกับตา

๒) สัมทาปนา คือ จูงใจให้เห็นจริงด้วย ชวนให้คล้อยตาม จนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ

๓) สมุตเตชนา คือ เร้าใจให้แกล้วกล้าบังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะแข็งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ไม่หวั่นระย่อต่อความเหนื่อยยาก

๔) สัมปหังสนา คือ ชโลมใจให้แช่มชื่น ร่าเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อและเปี่ยมด้วยความหวังเพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่จะได้รับจากการปฏิบัติ

จากแนวคิดดังกล่าวจะพบว่า พระพุทธองค์มีหลักการสอนที่ดีและทันสมัยใหม่เสมอ นอกจากนั้น พระพุทธองค์ทรงมีวิธีการสอนแบบต่างๆ เช่น แบบสากัจฉา หรือ สนทนา แบบบรรยาย จะเห็นได้ในการประชุมใหญ่ในการแสดงธรรมประจำวัน และแบบตอบปัญหา อย่างตรงไปตรงมา แบบย้อนถาม บ้างก็แยกความตอบ บ้างไม่ทรงตอบ และทรงสอนแบบเปรียบเทียม เป็นต้น หลักการที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น พระพุทธองค์ทรงสอนให้ผู้เรียนหรือผู้ฟังธรรมมีส่วนร่วมในการซักถามข้อสงสัยในหลักคำสอน เมื่อเข้าใจแล้ว พระพุทธองค์ก็ทรงให้ผู้เรียนลงมือทำด้วยตนเอง (Learning by Doing) จะได้เกิดการเรียนรู้เข้าใจจากการปฏิบัติด้วยตนเองหรือจากประสบการณ์ จนผู้ปฏิบัติเข้าถึงหลักความจริงด้วยปัญญาของตน จิตเป็นกุศลหลุดพ้นจากกิเลส ซึ่งจะขอนำกรณีตัวจากพระสูตรมาเป็นแบบอย่างในการสอนอย่างมีส่วนร่วมมาแสดงดังนี้

๑. กรณีการสอนให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้วยตนเอง *เช่น พระสูตรนี้พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแก่พระราหุล (สมัยยังเป็นสามเณรอายุ ๑๘ ปี) ขณะที่พระผู้มีพระภาคทรงประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบัณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี เพื่อให้ท่านบรรเทาความพอใจและความกำหนัดเกี่ยวกับเรือน คือ ขันธ์ ๕ เหตุเกิดของพระสูตรนี้ พระพุทธองค์ทรงแสดงตามอัธยาศัยของพระราหุลที่ทรงตรวจดูด้วยพระญาณก่อนเสด็จไปโปรด*

วันนั้น ในตอนเช้าก่อนเสด็จไปบิณฑบาต พระผู้มีพระภาคทรงสอนให้พระราหุลพิจารณาขันธ์ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ จากนั้นท่านพระราหุลได้ไปนั่งฝึกสมาธิอยู่ที่โคนไม้หนึ่ง ท่านพระสารีบุตรเห็นเข้าจึงแนะนำให้เจริญอานาปานสติภาวนา

ครั้นเวลาเย็น ท่านพระราหุลออกจากที่หลีกเร้น แล้วเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทแล้วนั่ง ณ ที่สมควร ได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อานาปานสติที่บุคคลเจริญแล้วอย่างไร ทำให้มากแล้วอย่างไร จึงมีผลมากมีอานิสงส์มาก

พระผู้มีพระภาคทรงตรัสตอบว่า

๑) ให้พิจารณาธาตุ ๕ คือ ปฐวีธาตุ อาโปธาตุ เตโชธาตุ วาโยธาตุ และอากาศธาตุ ให้เห็นค่าเป็นเพียงธาตุตามธรรมชาติ ไม่ใช่ของเรา เราไม่เป็นนั่น นั่นไม่ใช่อัตตาของเรา

๒) ให้เจริญภาวนาเสมอด้วยธาตุ ๕ นั้น คือ เจริญภาวนาเพื่อไม่ให้อารมณ์ที่ชอบใจและไม่ชอบใจมาครอบงำจิตได้ เหมือนธาตุทั้ง ๕ ไม่รังเกียจของสกปรกที่ตนทิ้งลง

๓) ให้เจริญภาวนา ๖ อย่างคือ เมตตาภาวนา กรุณาภาวนา มุฑิตาภาวนา อุเบกขาภาวนา อสุภสัญญาภาวนาและอนิจจสัญญาภาวนา

๔) ให้เจริญอานาปานสติ ๑๖ ขั้นคือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ไปสู่ป่าก็ดี ไปสู่เรือนว่างก็ดี นั่งคู้บัลลังก์ตั้งกายตรง ดำรงสติไว้เฉพาะหน้า มีสติหายใจเข้า มีสติหายใจออก กล่าวคือ เมื่อหายใจเข้ายาวก็รู้ชัดว่าเราหายใจเข้ายาว เมื่อหายใจออกยาวก็รู้ชัดว่า เราหายใจออกยาว...๑๖) สำเหนียกว่าเราพิจารณาเห็นความสละคืนหายใจเข้า สำเหนียกว่าเราพิจารณาเห็นความสละคืนหายใจออก

พุทธวิธีการสอนในพระสูตรนี้พบว่า ทรงสอนพระราหุลให้มีส่วนร่วมในการถาม สนทนา โดยมีพระองค์ทรงมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนที่จะให้พระหนุ่มๆได้เข้าใจความจริงของชีวิต ทรงใช้เครื่องมือที่สำคัญในการสอนเรื่องขันธ์๕ คือการเจริญอานาปานสติ พิจารณาให้สังขารเป็นของไม่เที่ยงด้วยปัญญาของตน

๒. **กรณีการมีส่วนร่วมถาม-ตอบข้อสงสัย** *เช่น เรื่องเกิดขึ้น ณ กรุงสาวัตถี ครั้งนั้นแล ท่านพระราธะ ฯลฯ นั่ง ณ ที่สมควรได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญขอประทานวโรกาส ขอพระผู้มีพระภาคโปรดแสดงธรรมแก่ข้าพระองค์โดยย่อ ซึ่งข้าพระองค์ได้ฟังแล้วจะพึงเป็นหลีกออกไปอยู่คนเดียว ไม่ประมาท มีความเพียร อุทิศกายและใจอยู่เถิด*

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ราธะสิ่งใดไม่เที่ยง เธอจึงละความพอใจในสิ่งนั้น ราธะสิ่งใดเป็นทุกข์ เธอพึงละความพอใจในสิ่งนั้น ราธะสิ่งใดเป็นอนัตตา เธอพึงละความพอใจในสิ่งนั้น (สำ.สฬา.(ไทย) ๑๘/๗๘/๗๑)

พระพุทธองค์ทรงเปิดโอกาสให้พระราธะเข้าเฝ้ากราบทูลถามปัญหาและทรงตอบอย่างละเอียด โดยเน้นรูปไม่เที่ยง รูปเป็นทุกข์ และรูปเป็นอนัตตา และทรงสอนแนวทางปฏิบัติให้จิตหลุดพ้นตามสภาวะความจริง ทรงสอนให้พระภิกษุราธะให้เข้าใจความจริงในการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย โดยทรงให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง

๓. กรณีการมีส่วนร่วมให้คิดเอง *เช่น พระผู้มีพระภาคตรัสกับภิกษุทั้งหลายที่อยู่ในพระเชตวัน ขณะนั้นว่า พระองค์จะทรงแสดงธรรมบรรยายว่าด้วยการอยู่ป่าให้ฟัง จงตั้งใจฟังให้ดี เมื่อภิกษุเหล่านั้นทูลรับสนองพระดำรัสแล้ว จึงแสดงเหตุผลการอยู่ป่า ๔ ประการ คือ*

๑. เมื่อภิกษุเข้าไปอยู่ในป่าใด (๑) สติที่ยังไม่ปรากฏก็ไม่ปรากฏ (๒) จิตที่ยังไม่ตั้งมั่น ก็ไม่ตั้งมั่น (๓) อาสวะที่ยังไม่สิ้น ก็ยังไม่สิ้นไป (๔) ไม่บรรลุธรรมอันเกษมจากโยคะ ซึ่งเป็นธรรมยอดเยี่ยม (หมายถึงอรหัตตผล) ที่ยังไม่บรรลุ (๕) ทั้งแสวงหาปัจจัยเครื่องดำรงชีวิตได้โดยยากอีกด้วย ป่านั้นไม่ควรอยู่ทั้งกลางวันและกลางคืนให้หลีกออกไปเสีย

๒. เมื่อภิกษุเข้าไปอยู่ในป่าใด แม้จะแสวงหาปัจจัยเครื่องดำรงชีวิตได้โดยง่าย แต่ถ้าสติยังไม่ปรากฏ จิตยังไม่ตั้งมั่น อาสวะยังไม่สิ้นไป และยังไม่บรรลุธรรมอันเกษมจากโยคะ ป่านั้นก็ยังไม่ควรอยู่ เพราะมิใช่บวชเพื่อแสวงหาปัจจัยเครื่องดำรงชีวิต

๓. เมื่อภิกษุเข้าไปอยู่ในป่าใด แม้จะแสวงหาปัจจัยเครื่องดำรงชีวิตได้โดยง่าย แต่ถ้าสติสามารถทำให้สติปรากฏ ทำให้จิต ตั้งมั่น ทำให้ อาสวะ สิ้นไป และทำให้ บรรลุธรรมอันเกษมจากโยคะได้ด้วย ภิกษุควรอยู่ในป่านั้นตลอดไป

๔. เมื่อภิกษุเข้าไปอยู่ในป่าใด แสวงหาปัจจัยเครื่องดำรงชีวิตได้โดยง่าย และ สามารถทำให้สติปรากฏ ทำให้จิตตั้งมั่น ทำให้อาสวะสิ้นไป และทำให้บรรลุธรรมอันเกษมจากโยคะได้ด้วย ภิกษุควรอยู่ในป่านั้นตลอดไป

พุทธวิธีการสอนในพระสูตรนี้พบว่า พระสูตรนี้แสดงให้เห็นจุดมุ่งหมายของการบวชและวิธีปฏิบัติธรรมได้อย่างดียิ่งโดยเฉพาะการปฏิบัติธรรมนั้นต้องอาศัยสถานที่และบุคคลที่เหมาะสมก็จริง แต่หลักการสำคัญ คือ มุ่งให้เกิดผลทางจิตใจ แม้เสนาสนะ หรือบุคคลไม่เหมาะสม ขาดแคลนปัจจัย

เครื่องดำรงชีวิต เช่น อาหาร จีวร ยารักษาโรค แต่ถ้าทำให้บรรลุธรรม ก็ถือว่าอยู่ได้ ในทางตรงกันข้าม ถึงเสนาสนะสะดวกสบาย แต่ถ้าไม่เอื้อให้บรรลุธรรม ก็ไม่ควรอยู่

๔. กรณีการมีส่วนร่วมในการแสดงทัศน์ต่อการปฏิบัติธรรม เช่นพระสูตรนี้ พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแก่ท่านพระสารีบุตร ท่านพระมหาโมคคัลลานะ ท่านพระมหากัสสปะ ท่านพระอนุรุทธะ ท่านพระเรวตะ ท่านพระอานนท์ และพระเถระผู้มีชื่อเสียงอีกหลายรูป ขณะประทับอยู่ในป่าโคสิงค-สาลวัน แคว้นวัชชี โดยทรงปรารภคำพรรณนาความงามของป่าโคสิงคสาลวันของพระเถระเหล่านั้น

พระเถระทั้งหลายมีท่านพระมหาโมคคัลลานะเป็นต้น ชักชวนไปฟังธรรมจากท่านสารีบุตร เมื่อพระเถระทั้งหลายมาถึงแล้ว ท่านพระสารีบุตรกล่าวทักทายด้วยอัธยาศัยด้วยไมตรี แล้วตั้งปัญหาขึ้นถามว่า ป่าโคสิงคสาลวันพึงงามด้วยภิกษุเช่นไร

ท่านพระอานนท์ ท่านพระเรวตะ ท่านพระอนุรุธ ท่านพระมหากัสสปะ ท่านพระมหาโมคคัลลานะ และท่านพระสารีบุตร ต่างแสดงทรรศนะของตน ๆ ตามลำดับดังนี้

“*ป่าโคสิงคสาลวันจะพึงงามด้วยภิกษุในธรรมวินัยนี้ ผู้เป็นพหูสูต ทรงสุตะ สั่งสมสุตะ ได้ฟังธรรมที่มีความงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง และงามในที่สุด พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ และแสดงธรรมแก่บริษัท ๔ เพื่อถอนอนุสัย***”**

“*ป่าโคสิงคสาลวันจะพึงงามด้วยภิกษุในธรรมวินัยผู้มีความหลีกเร้นเป็นที่มาแห่งความยินดี ผู้ยินดีแล้วในความหลีกเร้น หมั่นประกอบธรรมเครื่องระงับใจภายในตน ไม่ห่างเหินจากธรรม ประกอบด้วยวิปัสสนาญาณ***”**

“*ป่าโคสิงคสาลวันจะพึงงามด้วยภิกษุในธรรมวินัย ผู้ตรวจดูโลกธาตุ ๑,๐๐๐ โลกธาตุด้วยตาทิพย์อันบริสุทธิ์เหนือมนุษย์***”**

“*ป่าโคสิงคสาลวันจะพึงงามด้วยภิกษุในธรรมวินัย ซึ่งตัวเองอยู่ป่าเป็นวัตร บิณฑบาตเป็นวัตร ถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร ถือไตรจีวรเป็นวัตร มักน้อย สันโด สงัด ไม่คลุกคลี ปรารภความเพียรเป็นวัตร สมบูรณ์ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ และวิมุตติญาณทัศนะ และกล่าวสรรเสริญคุณเช่นนั้น***”**

“*ป่าโคสิงคสาลวันจะพึงงามด้วยภิกษุ ๒ รูป ในธรรมวินัยนี้ ผู้กล่าวอภิธรรมกถา ถามปัญหากันและกันแล้ว กล่าวแก้กันอย่างไม่อยุดพัก***”**

"*ป่าโคสิงคสาลวันจะพึงงามด้วยภิกษุในธรรมวินัยนี้ ผู้ทำจิตให้อยู่ในอำนาจ ไม่ยอมอยู่ในอำนาจของจิต เธอหวังอยู่ด้วยจะอยู่วิหารธรรมสมาบัติในเวลาเช้า สาย บ่าย เย็น ก็อยู่ด้วยวิหารธรรมสมาบัตินั้น ตามเวลาที่ปรารถนา*"

หลังจากนั้น ท่านพระสารีบุตรและพระท่านมหาเถระเหล่านั้นได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค กราบทูลเรื่องธรรมทรรศนะต่าง ๆ ให้ทรงทราบ พระศาสดาได้ตรัสสรรเสริญทรรศนะของพระเถระทุกรูป และได้ทรงแสดงทรรศนะว่า "*ป่าโคสิงคสาลวันจะพึงงามด้วยภิกษุธรรมวินัยนี้ ผู้กลับจากบิณฑบาตภายหลังฉันภัตตาหารเสร็จแล้ว นั่งคู้บัลลังก์ ตั้งกายตรง ดำรงสติไว้เฉพาะหน้าว่า ตราบใดที่จิตของเรายังไม่หมดความถือมั่น (และ) ไม่หลุดพ้นจากอาสวะ ตราบนั้น เราจักไม่ทำลายบัลลังก์*

พุทธวิธีการสอนในพระสูตรนี้พบว่า ทรงสอนแบบให้พระภิกษุสงฆ์มีส่วนร่วมในการแสดงทรรศนะเกี่ยวกับป่างามด้วยคุณสมบัติของภิกษุเช่นไร หลังจากนั้นทรงรับรองความถูกต้อง ทรรศนะของพระเถระทั้งหมด และยังพบว่า พระเถระผู้มีคุณธรรมพิเศษก็พรรณนาว่าป่าโคสิงคสาลวันจะพึงงามด้วยภิกษุผู้มีคุณธรรมพิเศษนั้น โดยสรุป พระเถระทั้ง ๗ รูปเห็นว่าป่านั้นงามด้วยพระขีณาสพ แต่พระผู้มีพระภาคทรงพรรณนาว่า แม้ภิกษุผู้ยังไม่มีคุณธรรมพิเศษใด ๆ แต่มีความเพียรพยายามมุ่งมั่นว่า "ถ้ายังละอาสวะทั้งหลายไม่ได้จะไม่ลุกขึ้น" ก็ชื่อว่าเป็นการทำให้ป่านั้นงามได้ด้วย นับเป็นศตวรรษที่นับเป็นทรรศนะที่กว้างไกล ทรงมองเห็นการสำคัญของการปฏิบัติทุกละดับ ตั้งแต่ละ ตั้งแต่ระดับปุถุชนไปจนกึงพระอรหันต์

สรุป พุทธวิธีการสอนโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเป็นการฝึกให้ผู้เรียนปฏิบัติด้วยตนเอง ทรงสอนให้มีส่วนร่วมในการกล้าถามคำถาม กล้าการแสดงความคิดเห็นโดยพระพุทธองค์ทรงคอยให้คำแนะนำ ชี้ชวน ชักจูง สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม ด้วยจิตที่ร่าเริงเบิกบานใจ จากแนวคิดนี้ ชี้ให้เห็นว่าพุทธวิธีการการสอนให้ผู้เรียนหรือผู้ฟังมีส่วนร่วมเป็นเรื่องดี ผู้เขียนเห็นว่าพวกเราสามารถนำแนวคิดนี้ไปบูรณาการในการสอนนักเรียนในแต่ละระดับชั้นได้เป็นอย่างดีโดยที่ผู้สอนต้องใจกว้างเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น และพอใจการรับฟังความคิดเห็นจากนักเรียนหรือผู้อื่น ซึ่งเป็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเป็นวิธีการสอนที่น่าสนใจและในที่สุดทั้งผู้สอนและผู้เรียนมีความสุขในการแสวงหาความรู้ร่วมกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร

เอกสารอ้างอิง

ทิศนา แขมมณี, **ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักพิมพ์บริษัทพิมพ์ดี จำกัด, กันยายน ๒๕๔๓.

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีพุทธศักราช ๒๕๓๙

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **รู้จักพระไตรปิฎก เพื่อเป็นชาวพุทธที่แท้**, กรุงเทพฯ :บริษัทสหธรรมิก, ๒๕๔๓.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธวิธีในการสอน**, กรุงเทพฯ, บริษัทสหธรรมิก, ๒๕๔๑.

พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตฺโต) พระไตรปิฎกสิ่งที่ชาวพุทธต้องรู้ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มูลนิธิพุทธธรรม ,๒๕๔๗

วศิน อินทสระ, **พุทธวิธีในการสอน** , กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เม็ดทราย, ๒๕๔๕.

สุชีพ ปุญญานุภาพ, **พระไตรปิฎกฉบับประชาชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก, พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก, กรุงเทพฯ : หจก.อรุณการพิมพ์,๒๕๔๒.